

Asia: VN/30301/2025

Sähköinen testamentti ja testamenttirekisteri; arviomuistio

1.1 Sääntelyn tarpeellisuus

Lausuntonne:

Syöpäjärjestöt kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen. Kommentoimme asiaa erityisesti Syöpäjärjestöihin kuuluvan Syöpäsäätiön näkökulmasta. Syöpäsäätiö on Suomen suurin yksityinen syöpätutkimuksen rahoittaja, jonka saamista lahjoituksista testamenttilahjoitukset muodostavat merkittävän osan. Syöpäsäätiö hoitaa usein testamenttimääräysten mukaisesti myös lahjoittajan perunkirjoituksen ja hautajaisten järjestämisen.

Syöpäjärjestöt pitää sähköisen testamentin laatimismahdollisuutta ja testamentin automaattista rekisteröitymistä sähköiseen testamenttirekisteriin erittäin ajankohtaisena ja tervetulleena uudistuksena. Sähköinen testamentti ja testamenttirekisteri eivät ole vain asioinnin helpotusta, vaan mahdollistavat rakenteellisen kasvun yleishyödyllisten yhteisöjen lahjoitustoiminnalle. Tämä vahvistaa järjestösektorin rahoitusjärjestelmän pitkäjänteistä kehittämistä.

Samaan aikaan Syöpäjärjestöt tunnistaa, että sähköinen asiointi ei ole kaikille saavutettavaa ja tästä näkökulmasta katsottuna on tarpeellista, että myös paperilla tehtyjä testamentteja on mahdollista rekisteröidä vapaaehtoisesti valtakunnalliseen viranomaisen ylläpitämään palveluun.

Kuolemaan liittyvän byrokratian helpottaminen on tärkeä yhteiskunnallinen tavoite. Viranomaisten ylläpitämä rekisteri vähentää viiveitä edunsaajien tiedonsaannissa, ja vähentää väärinymmärryksiä perikuntien ja edunsaajien välillä, kun ilmoitus tapahtuu ajoissa edunsaajalle.

Asioinnin helpottamisella on merkitystä myös kansalaisten viimeisen tahdon toteutumiseksi. Testamenttaajan näkökulmasta sähköisen testamenttirekisterin puute - samaan aikaan, kun finanssilaitokset ovat luopuneet tallelokeropalveluiden tarjoamisesta - aiheuttaa merkittävästi huolta tämän tärkeän asiakirjan tietoturvallisesta säilyttämisestä. Huolta lisää myös se, että

testamentissa usein ilmoitetaan tahtotila myös hautajaisjärjestelyjen ja esimerkiksi hautapaikan suhteen. On hyvin ongelmallista, jos testamentti löytyy vasta perunkirjoituksen valmistelun yhteydessä. Tuolloin hautajaiset on useimmiten jo pidetty.

Syöpäjärjestöt pitää arviointimuistiota asianmukaisesti valmisteltuna ja muistiossa esitettyjä ehdotuksia sekä sähköisen testamentin että sähköisen testamenttirekisterin osalta laajalti kannatettavina. Jatkovalmistelussa on kuitenkin syytä kiinnittää erityistä huomiota turvallisen toisen puolesta asioinnin tarkempaan arviointiin erityisesti ikääntyneiden näkökulmasta.

1.2 Sähköisen testamentin laatiminen ja allekirjoittaminen

Lausuntonne:

Syöpäjärjestöt kannattaa ehdotusta, että sähköisen testamentin voisi tehdä vain DVV:n ylläpitämässä asiointipalvelussa, josta laadittu testamentti tallentuu rekisteriin.

1.3 Sähköisen testamentin todistaminen

Lausuntonne:

Kahden esteettömän todistajan vaatimus on tärkeä testamentin tekijän oikeusturvan kannalta. Kuten muistiossa on kuvattu, testamentin muotovaatimukset ovat Suomessa ankarat, ja muotovaatimuksista poikkeava testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi useista eri syistä. Todistajien esteettömyys ja todellinen mahdollisuus arvioida testamentin laatijan ymmärryksen tilaa ovat kysymyksiä, jotka ovat usein perintöriitojen keskiössä.

Arviomuistiossa ehdotetaan kahden esteettömän todistajan vaatimuksen ulottamista myös sähköisiin testamentteihin, mutta todistajien olisi mahdollista todistaa testamentti sähköisin allekirjoituksin. Testamentin todistaminen etänä/sähköisesti sujuvoittaisi huomattavasti testamentin tekemistä. Sähköisellä tunnistautumisella ja sähköisen todistamisen sääntelyllä ja linjanvedolla on merkitystä testamenttisaajien oikeusturvan ja ristiriitojen ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Usein tilanne on testamentin tekijän osalta se, ettei saatavilla ole samanaikaisesti kahta esteetöntä henkilöä toimimaan testamentin todistajana. Toisaalta etäyhteydellä tapahtuvaan todistamiseen saattaa liittyä uudenlaisia riskejä väärinkäytöksille.

1.4 Sähköisen testamentin peruuttaminen

Lausuntonne:

Ei kommentoitavaa.

1.5 Muuta sähköisestä testamentista (ml. tekninen toteutus)

Lausuntonne:

Ei kommentoitavaa.

2.1 Julkisen vallan ylläpitämisen testamenttirekisterin tarpeellisuus (muiden kuin sähköisten testamenttien osalta)

Lausuntonne:

Syöpäjärjestöt pitää tärkeänä mahdollistaa testamenttien turvallinen säilytys myös paperisten testamenttien osalta. Kirjallisesti laadittujen testamenttien vapaaehtoinen rekisteröinti julkiseen rekisteriin parantaisi testamenttien löydettävyyttä ja huojentaisi kansalaisten huolta tämän tärkeän asiakirjan tietoturvalisesta säilyttämisestä. Testamentin katoaminen johtaa epäselviin tilanteisiin myöhemmin.

2.2 Testamenttirekisterin toteuttamistapa ja sisältö

Lausuntonne:

Ei lausuttavaa.

2.3 Rekisteröinnin oikeusvaikutukset (ml. muuttaminen ja peruuttaminen)

Lausuntonne:

Ei lausuttavaa.

2.4 Edustajan käyttö rekisteröinneissä

Lausuntonne:

Ei lausuttavaa.

2.5 Testamenttirekisterin julkisuus, säilytysaika ja testamentista ilmoittaminen

Lausuntonne:

Ei lausuttavaa.

2.6 Muuta testamenttirekisteristä (esim. usean henkilön yhteinen testamentti)

Lausuntonne:

Ei lausuttavaa.

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Lausuntonne:

Syöpäjärjestöt pitää todennäköisenä, että sähköisen testamentin ja testamenttirekisterin aiheuttamat kustannukset voivat säästää kustannuksia muissa viranomaisprosesseissa, olettaen että sähköinen testamentti ja testamenttirekisteri vähentävät paperisten testamenttien katoamiseen, selvittelytyöhön ja tulkintaan (sekä mahdollisiin oikeusprosesseihin) liittyviä kustannuksia.

3.2 Muut huomiot

Lausuntonne:

Syöpäjärjestöt pitää tärkeänä, että kynnys sähköisen testamentin tekemiseen olisi matala. On varmasti totta, että esimerkiksi erottelu yleistestamentinsaajan ja legaatinsaajan välillä on kansalaiselle usein liian vaikea. Mahdollisuus erotella testamentinsaajat eri luokkiin voisi siis tosiaan olla liian hämmentävä.

Testamentin edunsaajana voi kuitenkin olla yleishyödyllinen yhteisö kuten säätiö, joko osin tai kokonaan. Tämä on syytä huomioida testamenttirekisteriin ilmoitettavissa tiedoissa. Rekisteriin tulisi lisätä paitsi tiedot henkilöistä, joille testamentista tulee ilmoittaa testamentin tekijän kuoleman jälkeen, myös tiedot edunsaajina olevista yleishyödyllisistä yhteisöistä yhteystietoineen ja y-tunnuksineen.

Mikään asiointitapa tai rekisteri ei täysin poista testamentteihin tai ylipäätään läheisen kuolemaan liittyviä ristiriitoja. Silti on erittäin tarpeellista ja kannatettavaa nykyaikaistaa ja helpottaa kuolemaan liittyvää asiointia. Mahdollisuus tehdä testamentti kokonaan sähköisesti madaltaisi todennäköisesti testamentin tekemisen kynnystä, mikä saattaisi paitsi nostaa tehtyjen testamenttien määrää myös edistää niiden löytymistä ja samalla edesauttaa perunkirjoituksen ja pesän toimeenpanon joutuisaa etenemistä. Tämä kaikki varmistaisi testamentin tekijän viimeisen tahdon toteutumisen.

Hartonen Sarianne
Syöpäjärjestöt